

TOEKOMST RELIGIEUS ERFGOED OUDEWATER

De kerk van alle tijden

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	BLZ 3
❖ Landelijke opgave	
❖ Gemeentelijke aanpak	
❖ Rapportage	
❖ Doel	
TOEKOMST	BLZ 4
❖ Kennis van zaken	
❖ Maatschappelijke functie	
❖ Duurzaamheid	
❖ Draagvlak	
❖ Onderlinge samenwerking	
❖ Rol burgerlijke gemeente	
CONCLUSIE	BLZ 6
❖ Conclusies	
OUDEWATER EN GELOVEN	BLZ 7
RELIGIEUS ERFGOED GEEN KERKGEBOUW (meer)	BLZ 10
PASPOORTEN KERKGEBOUWEN anno 2020	BLZ 14
❖ Noorderkerkstraat	Grote of Michaëlskerk
❖ Goejanverwelle	God is Liefde
❖ Leeuweringerstraat	Michaël en Johannes
❖ Kapellestraat	Franciscus van Assisi
❖ Westsingel	Ontmoetingskerk
❖ Kluwen	Dabar
❖ De Cope	Ambassade van het Koninkrijk van God
BIJLAGE	BLZ 29
❖ Subsidiemogelijkheden anno 2020	

KERKENVISIE – TOEKOMST RELIGIEUS ERFGOED

INLEIDING

Landelijke opgave

Nederland telt meer dan 6.000 kerkgebouwen. De meeste zijn nog in gebruik door de verschillende geloofsgemeenschappen die Nederland rijk is. Kerkgebouwen hebben vele gezichten. Kerkgebouwen zijn vol van betekenis, omgeven met emoties. Zij bepalen het straatbeeld, de stad, het landschap. Het zijn gebouwen die de meeste Nederlanders willen koesteren; ook al gaat men zelf niet naar de kerk.

Het is goed om na te denken over de toekomst van deze bijzondere gebouwen. Landelijk is een brede maatschappelijke opgave uitgezet om het religieuze erfgoed te behouden. Kerken kennen veelal een gebruiks- en duurzaamheidsopgave. En voor weer andere kerkgebouwen moeten nieuwe passende functies gezocht worden.

Het kabinet zet actief in op de toekomst van het religieus erfgoed. Op 10 november 2018 is een samenwerkingsovereenkomst ondertekend namens overheden, kerkeigenaren en vertegenwoordigers van erfgoed- en burgerorganisaties. Het doel van deze overeenkomst is een duurzaam toekomstperspectief te ontwikkelen voor het religieus erfgoed. Om dat te bereiken moet ál het religieuze erfgoed in samenhang gezien worden. Kerkgebouwen, synagogen en moskeeën van alle tijden, van alle geloven, monumentaal en niet-monumentaal.

De samenwerkingsovereenkomst is een vervolg op de [Agenda Toekomst Religieus Erfgoed](#), waarmee de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed van 2014 tot en met eind 2016 samen met kerkelijke, bestuurlijke en maatschappelijke partijen aard en omvang van deze problematiek verkende. Oplossingen werden aangeboden en bediscussieerd; wederzijds begrip en vertrouwen tussen partijen is werkende weg verder opgebouwd.

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stelt geld beschikbaar om (burgerlijke) gemeenten financieel te ondersteunen om op lokaal niveau een integrale kerkenvisie op te stellen. Daarnaast reserveert de minister geld om de benodigde kennis om kerkenvisies te maken op peil te brengen, het belang van kerkgebouwen bij jongeren onder de aandacht te brengen, kerken te helpen zich meer open te stellen voor publiek, en om te innoveren op duurzaamheidsmaatregelen voor kerkgebouwen.

Gemeentelijke aanpak

De gemeenteraad heeft de motie aangenomen om:

1. (pro) actief in te zetten op het behoud van (beeldbepalende) kerkgebouwen in Oudewater
2. Zo spoedig mogelijk bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed een aanvraag te doen voor het opstellen van een kerkenvisie

In het najaar van 2019 is een decentralisatie-uitkering ontvangen van 25.000 euro. En is gestart met een startnotitie.

Corona heeft invloed op de bezetting van de kerken maar ook op de aanpak. Het was niet mogelijk om in het voorjaar van 2020 een gezamenlijke bijeenkomst te beleggen. Om die reden is een vragenlijst uitgezet naar de diverse geloofsgemeenschappen. Aan de hand van de ingevulde vragenlijst hebben vervolgens gesprekken plaatsgevonden met vertegenwoordigers.

De kennismakingsgesprekken zijn belangrijk om elkaar te leren kennen en in de toekomst te kunnen vinden. Om die reden is er ook voor gekozen om het proces en de gesprekken zelf te doen en niet uit te besteden. Gesproken is met vertegenwoordigers van monumentale en niet-monumentale kerken. Eenvoudige vragen konden snel opgelost worden en er is een beeld ontstaan van het kerkelijk landschap.

Rapportage

In deze rapportage wordt eerst een beeld geschetst van het religieus verleden van Oudewater. Gevolgd door een beschrijving van al het religieus erfgoed in Oudewater. Vervolgens een momentopname van de kerken vlak voor de corona; het kerkenpaspoort. Tot slot is als bijlage opgenomen een lijst van fondsen zoals deze nu bestaan.

Gemeentelijk doel

Het is goed om in gesprek te blijven met alle kerken. Om zo te weten wat er bij een ieder speelt en of er naar elkaar verwezen kan worden. Uiteindelijk gaat het echter om het (pro) actief in zetten op het behoud van (beeldbepalende) kerkgebouwen in Oudewater. Concreet zijn dat in Oudewater: de Franciscuskerk, de Grote of Michaëlskerk en de Oud-katholieke kerk. In Hekendorp: de God is Liefde kerk. Het behoud van de kerkgebouwen is uiteraard allereerst een zaak van de kerkgenootschappen zelf: hoe wil men het geloof uitoefenen en op welke wijze passen de gebouwen in die visie. Maar de vraag kan ook de gemeente en de gemeenschap bereiken om gezamenlijk te denken over oplossingen voor grote of kleine vraagstukken. Het gebruik van kerkgebouwen mag in de loop der jaren veranderen, hun betekenis voor de samenleving is een constante.

TOEKOMST

Kennis van zaken

Strategische keuzes kunnen alleen gemaakt worden als de juiste feiten bekend zijn en er met kennis van zaken gehandeld wordt. Alle monumentale kerken hebben een abonnement bij Monumentenwacht en worden met voldoende regelmaat bezocht. Monumentenwacht verstrekt een rapportage waaruit blijkt welke onderhoud- of restauratiewerkzaamheden noodzakelijk zijn. Deze rapportages hebben de vereiste deskundigheid om vervolgstappen te bepalen en te faseren.

Niet alleen het gebouw is waardevol, vaak ook interieuronderdelen. Door het Catharijneconvent zijn kerkinterieurs en roerend religieus erfgoed beschreven. Deze beschrijvingen zijn van belang voor de cultuurhistorische waarde van de gebouwen als monument, maar ook voor het verzekeren van deze waarde. De beschrijvingen zijn 10 tot 24 jaar oud. Het zou goed zijn deze te actualiseren.

Maatschappelijke functie

Kerkgebouwen zijn plekken van samenzijn, met hoogte- en dieptepunten. Zij bieden ook troost en stilte in deze tijden van corona. Veel kerken hebben geïnvesteerd in veilig bezoeken van de kerk en het verzorgen van live streams voor de thuisblijvers.

Naast het samenkomen in de kerk is er vaak sprake van nevenruimtes voor kerkelijke activiteiten die soms ook voor een breder publiek beschikbaar worden gesteld. Probleem is vaak dat het allemaal vrijwilligerswerk is en dat er (te) weinig vrijwilligers zijn voor al deze taken. Van een commerciële activiteit is nauwelijks sprake.

Duurzaamheid

Een van de gespreksonderwerpen is ook duurzaamheid. Duurzaamheid is een complex en breed thema en gaat verder dan de energielasten die drukken op de exploitatie. De eerste vraag die gesteld moet worden is welke functie heeft het gebouw en welke maatregelen passen daarbij. Veel maatregelen zijn niet rendabel voor kerken vanwege het extensieve gebruik. Ook zijn niet alle gewenste energiemaatregelen mogelijk omdat het historische gebouw de uitvoeringsmaatregelen beperkt, zoals bijvoorbeeld de plaatsing van zonnepanelen op het dak. Toch kunnen er zeker stappen gezet worden. Interessant is de site www.groenekerken.nl. Landelijk wordt er nog veel onderzocht. Zo start in 2021 een pilot waar ontwerpers, erfgoeddeskundigen en duurzaamheidsdeskundigen zich buigen over het verduurzamen van negen verschillende kerkgebouwen. De resultaten kunnen weer gedeeld worden.

Draagvlak

Als kerken minder vaak bezocht worden, raken ze stilletjes aan onbekend. Het is belangrijk in te zetten op het behouden en mogelijk vergroten van het draagvlak voor het behoud en gebruik van deze bijzondere gebouwen bij een breder publiek.

Bij de restauratiewerkzaamheden blijkt hoe waardevol het behoud van de kerkgebouwen wordt gevonden. Vele vrijwilligers dragen bij. Een aantal kerken kent openstelling voor publiek. Een groter publieksbereik kan gevonden worden door bijvoorbeeld een uitgave over religieus erfgoed in Oudewater.

Onderlinge samenwerking

Het zou goed zijn indien de kerkbeheerders elkaar kennen en met elkaar in overleg treden over hoe zij zaken aangepakt hebben. Indien in de toekomst de wens bestaat ruimtes commerciëler te gebruiken dan zou er nagedacht kunnen worden over een gezamenlijke beheerder.

In 2019 zijn de eerste stappen gezet voor overleg tussen de beheerders van de eerder aangehaalde kerkgenootschappen.

Rol burgerlijke gemeente

Kerkeigenaren kunnen net als andere (monumenten) eigenaren nu ook al bij de gemeente Oudewater terecht bij vragen op het gebied van regulier onderhoud, restauratie, beheer, gebruik, vergunningprocedures of bestemmingsplanwijzigingen en subsidiemogelijkheden.

Wat kan de gemeente in toekomstige situaties verder bieden?

Mocht een kerk in de problemen raken qua gebouwbeheer of gebruik dan kan de gemeente Oudewater meedenken over mogelijke oplossingen. De gemeente kan bijvoorbeeld contacten leggen met andere kerkgenootschappen in de gemeente, om zo de religieuze functie te

behouden. Of meedenken over een medegebruik. Sowieso juicht de gemeente Oudewater gebruik voor maatschappelijke of culturele doeleinden toe.

Mochten de problemen zodanig zijn dat een kerk in de toekomst besluit dat een kerkgebouw niet meer gebruikt kan worden voor kerkdiensten, dan is de gemeente Oudewater bereid om mee te denken over herontwikkeling/herbestemming. Zij heeft een adviserende rol en denkt proactief mee over tijdelijk gebruik en herbestemming. In een dergelijk geval is het belangrijk ook meer organisaties en mensen te betrekken. Ook binnen de gemeente zullen diverse beleidsterreinen betrokken worden via één aanspreekpunt. Gezamenlijk kan gewerkt worden aan een herbestemmingsprofiel als kader voor de verkoper en potentiële koper. Indien in het vervolgtraject verbouwingen noodzakelijk zijn adviseert de gemeente Oudewater eveneens.

Door een herbestemming blijft het gebouw behouden. Het Catharijneconvent kan ingeschakeld worden voor de interieuronderdelen en het roerend goed. Het komt al heel lang voor dat bijvoorbeeld orgels van kerkgebouw wisselen.

CONCLUSIE

Conclusies

De gemeente Oudewater heeft een gevarieerd en rijk kerkenlandschap met kerkgebouwen in allerlei bouwstijlen en van verschillende denominaties.

De meeste kerken hebben een monumentenstatus en zijn in een (redelijk) goede staat van onderhoud. De landelijke trend van leegstand en mogelijke afstoting van religieus vastgoed is niet direct aan de orde, maar kan op (de langere) termijn gaan spelen. Enerzijds is vergrijzing en langzame krimp waar te nemen waardoor inkomsten lager worden. Anderzijds worden kosten voor gebruik en instandhouding hoger. Hierdoor wordt het lastig de exploitatie sluitend te krijgen. Door het afstoten van ander onroerend goed kunnen inkomsten soms weer verhoogd worden, maar niet iedere kerk heeft die mogelijkheid.

Energiebesparing door verduurzaming draagt bij aan het verbeteren van de exploitatie, maar is afhankelijk van de investeringsmogelijkheden van de kerkeigenaar én of het wel of niet toegestaan is om energiebesparende maatregelen uit te voeren.

De gemeente Oudewater is (door) dit project gestart met het delen van haar kennis met de kerken. De gemeente zou ook in de toekomst een actieve rol daarin aan kunnen nemen.

Van belang is het draagvlak voor deze monumentale gebouwen hoog te houden door meer informatie te verstrekken over de geschiedenis en gebruiksmogelijkheden. De Monumentale kerken zijn meer dan geloofshuizen, zij zijn dragers en vertellers van het verhaal van de ontwikkeling van Oudewater.

Oudewater en geloven

Onderdelen uit het Canon van Oudewater – Geschiedkundige Vereniging Oudewater

Venster 1 800-1000 Het begin van Oudewater

Oudewater ontstond op de oeverwal van de Hollandsche IJssel en het oude water, de oude loop van de Hollandsche IJssel die we nu de Lange Linschoten noemen.. Vanaf 690 trok Willibrord als zendeling door de Lage Landen. Zijn opvolger Bonifatius had een zendingspost in Woerden. Eén van de zendingen heeft ook Oudewater bezocht. In deze tijd moet een kerkje van hout en leem met een rieten dak zijn gebouwd. In de elfde eeuw was Oudewater welvarend genoeg om een tufstenen kerkje te kunnen bouwen.

Venster 2 1265 Stadsrechten

In 1265 kreeg Oudewater stadsrechten van bisschop Hendrik van Vianden. Stadsrechten behelsden in principe het recht om verdedigingswerken rond de nederzetting aan te leggen en het marktrecht.

Venster 3 1326 Kloosters

In 1326 is er voor het eerst sprake van een Sint Janshuis in Oudewater, een vestiging van de Johannier Orde. De Oudewaterse commanderij van de Sint Jansheren was gevestigd in de huidige Kapellestraat en de kapel van de commanderij lag juist tegenover de huidige St. Jansstraat. Graaf Willem III schonk in 1326 aan de broeders van het Sint Janshuis een hofstede naast hun kapel om als kerkhof te gebruiken. De kapel van de commanderij, gewijd aan Catharina van Alexandrië, was in ieder geval in 1370 de plaats van de onderhandelingen tussen de afgevaardigden van de stad Utrecht en van de grafelijkheid van Holland.

In 1399 kwam een groep vrome vrouwen vanuit Schoonhoven naar Oudewater. De vrouwen betrokken in eerste instantie een huis in het straatje dat bekend is als het 'Heilig Leven'. In 1412 kocht de latere priorin, Clementia Gillisdochter, een huis in de Kapellestraat van ridder Jan van Vliet. In 1422 kozen de nonnen Ursula als de patrones voor hun klooster en de nieuwe kapel. Deze groep nonnen vertrok in 1428 om politieke redenen. Een nieuwe groep betrok het klooster. In 1575, toen Oudewater door het Spaanse leger was ingenomen, vertrokken de nonnen naar Utrecht. In 1576 keerden zij terug. De Ursulakapel was zeker tot 1607 als kapel in gebruik.

In 1419 wordt in een opsomming van vestingwerken de muur bij het gasthuis aan de Lange Burchwal genoemd. Dit gasthuis was begonnen onder auspiciën van de Augustijner orde. De Augustijner nonnen werden Cellezusters. De burgemeesters van Oudewater lieten in 1527 een akte opmaken over de inrichting van een gasthuis voor onder andere pestlijders die verzorgd zullen worden door de Cellezusters. De naam Sint Annaklooster komt na 1525 niet meer voor: de aansluiting bij het kapittel van de Cellebroeders was aanleiding voor een nieuwe naam, het Elisabeth-gasthuis.

Literatuur:

ir. W. Annema, 'Het St. Ursulaconvent en haar kapel te Oudewater' in: Heemtijdinghen, jaargang 20, september 1984

Dr.K. Goudriaan, 'Het eerste vrouwenklooster van Oudewater', in: Heemtijdinghen, jaargang 35, nr. 1, maart 1999

Nettie Stoppelenburg, Het gasthuis van Oudewater, in: Jaarboek Oud-Utrecht 2012

Venster 6 1405 de rijke middeleeuwse stad

In de vijftiende eeuw werd in Oudewater een compleet nieuwe Sint Michaëlskerk gebouwd, een hallenkerk in de Gotische bouwstijl. Het materiaal was baksteen, maar de tufsteen van de Ottoonse kerk uit de elfde

eeuw werd op diverse plaatsen hergebruikt, met name aan de zuidzijde van de kerk. De Sint Michaëlskerk bezat minstens 10 altaren. In 1329 stichtte Dideryk Kiel het Sint Catharijne altaar. In 1480 wordt het Heilige Geestaltaar genoemd dat zich bevond aan de zuidzijde van de kerk. In 1550 worden in het archief van de Kalendenbroederschap het Sacramentsaltaar, het Heilig Kruisaltaar en het Sint Jobsaltaar genoemd. In 1568 worden in het archief van het Utrechtse Domkapittel de altaren van Sint Anna en Sint Cornelis genoemd. Andere altaren waren het Sint Jacobsaltaar, het altaar van Onze Lieve Vrouwe en het altaar van Johannes de Doper. Eén van de kunstenaars die aan de kerk werkte, was de schilder Jan David. Zijn zoon Gerard David, rond 1460 in Oudewater geboren, zou later één van de vooraanstaande kunstenaars van Brugge worden.

Literatuur

A.C. van Aelst, Schets der Staatkundige en Kerkelijke Geschiedenis en van den Maatschappelijke Toestand der Stad Oudewater tot hare inneming en gedeeltelijke verwoesting in 1575. Gouda, 1893

Venster 8 1460 De overgang van lakenindustrie naar touwindustrie

De lakenindustrie was in de middeleeuwen erg belangrijk voor Oudewater. Laken is een wollen stof die eeuwenlang in de Nederlanden veel gedragen werd. Ook in de kloosters werd wol verwerkt. In 1452 vaardigde hertog Philips de Goede een ordonnantie uit waarin de nonnen werd verboden wol te weven voor de verkoop. Voor eigen gebruik mochten zij wel wol weven en bovendien mochten zij ook linnen weven en verkopen. Na 1500 was de lakenindustrie voor Oudewater geen grote bron van inkomsten meer..

Venster 11 1566 De nieuwe godsdienst

Vanaf de veertiende eeuw werd gezocht naar nieuwe wegen binnen de katholieke kerk. In de zestiende eeuw kwam het tot een splitsing. Als startpunt wordt het jaar 1517 gezien, toen Maarten Luther zijn 95 stellingen over machtsmisbruik binnen de katholieke kerk aan de deur van de kerk in Wittenberg ophing.

In 1566 werd de pastoor van Oudewater protestant. Het stadsbestuur was in ieder geval pro forma nog katholiek. Er was bovendien een Spaans garnizoen in Oudewater en het was nog te vroeg voor een formele ommezwaai. Die kwam pas in 1572. Het Spaanse garnizoen was in dat jaar vertrokken.

Dat het stadsbestuur zich in 1572 aansloot bij de opstand en een predikant benoemde, betekende niet dat de St. Michaëlskerk vanaf dat moment exclusief voor de nieuwe godsdienst werd gebruikt. Er was geen beeldenstorm geweest in Oudewater.

Literatuur:

Nico Plomp, 'Drie eeuwen Van der Heede's in het oosten van Holland', in: Jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, 1985

Venster 17 1603 Aanstelling dominee Lydius en de heen-en-weer tijd

In 1603 werd een nieuwe dominee benoemd: Johannes Lydius. Johannes was zeer streng in de leer. Hij was zeer geliefd bij het volk. Maar ondanks alle inspanningen van Lydius was de helft van de inwoners van Oudewater nog katholiek.

De kapel van het Ursulaconvent was nog in gebruik bij de nonnen en de priesters die aan de kloosters verbonden waren geweest. Het huis Marktstraat 12 was van ongeveer 1620 tot 1649 in gebruik als katholieke schuilkerk. Het pand was eigendom van de meubelmaker Krijn Cornelisz de kistemaker. De grote kamer in het midden van het pand moet als kapel hebben gediend. In de eerste jaren kwam de schout nog wel eens langs om te proberen de priester gevangen te nemen. Er waren twee geheime uitgangen: eentje in de kelder, naar nr. 10, en eentje in de zijgevel, naar de tuin van nr. 8.

Literatuur:

Nettie Stoppelenburg, De schuilkerken van Oudewater. in: Heemtijdinghen, september 2012

Venster 20 1617 Remonstranten en contraremonstranten

Eén van de theologische leerstellingen die de protestanten in de zestiende en zeventiende eeuw bezighielden, was het punt van de predestinatie of voorbeschikking. In Oudewater heeft dit in 1617 geleid tot een zeer heftige controverse met vechtpartijen en brandstichting. Jacobus Arminius, de Leidse hoogleraar theologie die in Oudewater was geboren, stelde dat de mens kan kiezen voor het goede en zo door de genade van God gerechtvaardigd kan worden.

Vanaf 1608 had Oudewater zowel een remonstrantse dominee, Levinus de Raet, als een contraremonstrantse dominee, Johannes Lydius. Beiden werkten goed samen, tot het stadsbestuur in 1616 besloot om meer remonstranten aan de kerkenraad toe te voegen. In 1617 werd besloten dat de beide dominees bij toerbeurt zouden preken en avondmaalsdiensten houden. Lydius hield zich niet aan dit schema. De schutterij en soldaten van het garnizoen zorgden voor een nachtwacht om brandstichtingen en nachtelijke onrust te voorkomen. De onrust duurde voort tot prins Maurits op 28 september 1618 in Oudewater verscheen om een nieuw stadsbestuur te benoemen. Hij was daar overigens zeer pragmatisch in: hij benoemde ook twee katholieken, die zich in het verleden goede en rustige bestuurders hadden betoond. Tot ca. 1700 was er een remonstrantse gemeente in Oudewater.

Venster 25 1700-1709 Onrust in de katholieke parochies van Oudewater

De parochianen van de Oudewaterse statie kerken al vanaf 1645 in het pand waar nu de koster woont, Leeuweringerstraat 12. Maar de kerk werd bouwvallig en er moest een alternatief komen. Het brouwhuis zou verbouwd worden tot kerk, maar de vroedschap stak daar al snel een stokje voor. Drie jaar lang werden alle verbouwingspogingen geboycot. Maar de oude schuilkerk werd steeds bouwvalliger en het stadsbestuur begreep dat er iets moest gebeuren. In 1703 verkocht Cornelia Tromper, weduwe van burgemeester Nicolaes Mourick, het huis Leeuweringerstraat 10 aan een tussenpersoon van de katholieke gemeente. Dit pand werd verbouwd tot schuilkerk.

De schuilkerk van de parochie van de Jezuïet was sinds 1654 gevestigd in een groot huis op de zuidelijke hoek van het Heilig Leven en de Kapellestraat. De Jezuïtenpater Daniels wekte de ergernis van het stadsbestuur op. In 1705 besloot het stadsbestuur Daniels uit de stad te zetten. Daarmee werd effectief het kerkje aan het Heilig Leven gesloten. De katholieke gelovigen zochten naar een mogelijkheid om de tweede parochie nieuw leven in te blazen. De nieuwe priester was een Franciscaan, waarmee een nieuwe traditie werd gezet.

Literatuur:

Nettie Stoppelenburg, 'De schuilkerken van Oudewater' in: Heemtijdinghen 2012

Ignatius Walvis, Het Goudsche Aarts Priesterdom 1712. Bezorgd en ingeleid door J.J. Hallebeek en M.F.G. Parmentier. Gouda, 1999

Venster 40 1882 Katholieke emancipatie

In 1882 werden de nieuwe katholieke St. Franciscuskerk en de verbouwde oud-katholieke St. Michaëlskerk ingewijd. Na drie eeuwen hadden de katholieken van Oudewater weer de beschikking over indrukwekkende echte kerkgebouwen.

In de Franse tijd werden alle religies gelijk gesteld. Voor het eerst sinds twee eeuwen mocht een katholieke kerk nu vanaf de straat herkenbaar zijn.

In 1806 bouwde de parochie van het Heilig Leven een nieuwe kerk, naast het huis dat al ca. 150 jaar als schuilkerk in gebruik was. Volgens de nieuwe Franse wetgeving mochten er ook geen doden meer begraven worden in de kerkgebouwen. Gedurende de zeventiende en achttiende eeuw waren alle doden in en rond de St. Michaëlskerk begraven, ook katholieken. De katholieke gemeente brak de voormalige schuilkerk op de hoek van de Kapellestraat en het Heilig Leven plus het buurhuis af en legde hier een begraafplaats aan. In de loop van de negentiende eeuw werd het kerkje aan het Heilig Leven te klein. Op 7 juli 1880 werd het voormalige hotel 'de Doelen' aangekocht. Het werd gesloopt, net als het naastgelegen pastoorshuis. De eerste steenlegging van de St. Franciscuskerk vond plaats op 5 mei 1881.

In 1857 werd het huis Havenstraat 16 voor 5000 gulden aangekocht door Johannes Putman namens de katholieke kerk. Het werd een nonnenklooster. In 1887 verhuisden de zusters naar de Kapellestraat, naar het nieuwe klooster wat daar voor hen was gebouwd. Dit nieuwe kloostercomplex is gebouwd in 1887. In het St. Franciscusgesticht woonden nonnen, er was een bejaardenhuis, er was een kostschool voor meisjes en er was een dagschool voor meisjes.

Naast de beschreven kerkgebouwen zijn de volgende panden, plekken verbonden met religieus erfgoed.

RM = Rijksmonument

GM = Gemeentelijk monument

Bronnen: monumentenregister, beschrijving gemeentelijke monumenten, teksten ANWB borden zoals gemaakt door Netty Stoppelenburg

Leeuweringerstraat 10 (RM)

Pastorie der Oudkatholieke Kerk. Herenhuis met verdieping en zolderverdieping. Eenvoudige lijstgevel, midden 19e eeuw, met deuroplijsting en bovenlicht, waarin gietijzeren levensboom. Stoephek met hardstenen palen.

Leeuweringerstraat 14 (GM)

Kosterswoning Oudkatholieke Kerk. In gevelwand gelegen tweelaags pand onder evenwijdig zadeldak met steekkap. Tuitgevel met cirkelvormig venster. Hoofdvorm en detaillering zeer gaaf.

Pastorietuin

De pastorietuin behoort bij de Oudkatholieke kerk H.H. Michaël en Johannes de Doper.

De pastorie, kerk en kosterswoning zijn gelegen aan de Leeuweringerstraat 10, 12 en 14. Vanaf 1882 – het bouwjaar van de kerk – hoort deze tuin bij de pastorie.

Sinds 2006 is de tuin overdag vrij toegankelijk. In samenwerking met het stadsbestuur van Oudewater is deze tuin aangelegd. Het ontwerp is gebaseerd op de stijl van de oude tuin, zoals die rond 1960 was.

Marktstraat 12 (GM)

De woning Marktstraat 12 is van ongeveer 1620 tot 1645 in gebruik geweest als katholieke schuilkelder.

Rode Zand 26 (GM – afgebroken)

Hier werd in 1925 de eerste steen gelegd van de verbouwing van de eerste Gereformeerde Kerk van 1890. Het gangpad naar de kerk vanaf de Rootstraat lag op dezelfde plek als de uitrit van de huidige parkeerplaats. In 1978 is de kerk afgebroken en kwam er een nieuw kerkgebouw aan de Westsingel. (De Ontmoetingskerk)

Het was een in de gevelwand gelegen zaalkerk van één laag onder een zadeldak met een haakse nok. De voorgevel eindigde in een bewerkte klokgevel die aan de onderzijde licht uitzwenkte. De omgeving was zeer gaaf net als de hoofdvorm en detaillering.

Noorder Kerkstraat 20-22 (RM)

Kosterij N.H. Kerk. Oorspronkelijk drie 17de-eeuwse woon- en winkelpandjes. Dit is nog herkenbaar aan de 'valluiken' die gebruikt werden als toonbank en als afsluiting. De panden zijn lange tijd ook gebruikt als opslagruimte voor graan en aardappelen. De panden dateren uit de eerste helft van de 17^e eeuw.

In 1963 zijn de pandjes gerestaureerd en bestemd als kosterwoning.

Noorder Kerkstraat 1a (RM)

De stadstoren is het oudste bouwwerk in Oudewater dat rond 1300 gebouwd is. De toren is niet alleen als klokkentoren gebouwd, maar ook als vestingwerk. Daarom de zware muren. Wat betreft de vorm en de bouwstijl wijkt de toren sterk af van alle torens in de wijde omtrek. Het bijzondere is vooral de afdekking met een zadeldak, zoals verder alleen in Friesland gebruikelijk is. Uniek aan deze toren is dat de twee einden van de nok voorzien zijn van wolfseinden, met aan beide zijden een weerhaan.

De grote luidklokken dateren uit 1500, 1507, 1511. In 1601 werd een carillon aangeschaft van klokkengieter Both en geplaatst in een speciaal aan de oostzijde gebouwde dakkapel. In 1950 werd een nieuw Eijsbouts-carillon geïnstalleerd. Het oude carillon hangt nu achterin de kerk.

In 1998 zijn 22 klokken vervangen door nieuwe klokken, die gegoten zijn door de firma John Taylor uit Loughborough (GB). Ook werd een nieuwe speeltafel geïnstalleerd, geschonken door de Stichting Mooyman-Martens. De klokken zijn vernoemd naar Oudewaterse historische figuren en naar alle 21 beiaardiers sinds 1601.

Tegenover de hoofdingang van de kerk is de stenen 'bedelaarsbank'.

De toren is in 1963/64 en daarna in 2006 gerestaureerd,

Zuider-Kerkstraat 2 (RM)

Het enige 17de-eeuwse pand in Oudewater dat met de zijgevel naar de straat staat. Waarschijnlijk omdat het het achterhuis was van het hoekpand in de Wijdstraat. Op deze plek was voor 1572 (het begin van de Reformatie) vermoedelijk de pastoorwoning.

Dwarshuis met verdieping en zadeldak, evenwijdig aan de straat, tussen puntgevels. Eerste helft 17e eeuw. De verdieping heeft de geprofileerde en geblokte ontlastingsbogen op consoles bewaard. metselmozaïek in de boogtrommels. Een sieranker.

Kapellestraat 1-3 (RM)

R.K. Patronaatsgebouw 'St Antonius', in 1919 in rationalistische stijl gebouwd. Vertoont wat betreft materialen en vormgeving kenmerken van het Berlagianisme. Het pand heeft een opvallende ligging in het verlengde van de Visbrug, schuin tegenover het stadhuis op de hoek met de Oude Huygensteeg.

Het pand bestaat uit twee delen: een twee bouwlagen tellend deel onder een zadeldak evenwijdig aan de kapellestraat en een zaalgedeelte van één bouwlaag met nok haaks op het voorste bouwdeel.

De voorgevel is symmetrisch van indeling met in het midden een door de toepassing van natuursteen geaccentueerd en als Vlaamse gevel eindigend risaliet met portiek. De entree bestaat uit dubbele deuren en is te bereiken door een trap van drie treden. Het portiek heeft een latei met getoogde onderzijde, die is voorzien van gestileerde motieven met art nouveau invloeden. In de latei staat het bouwjaar 'anno 1919'. Erboven een medaillon met reliëf met de Heilige Antonius en het Christuskind. Aan weerszijden een reliëf met gestileerd bloemmotief. Eronder de tekst 'Sint Antonius Patronaat'.

Kapellestraat 26 (GM)

Voormalig klooster. Tot 1972 één van de vestigingen van de zusters franciscanessen van Bennebroek. Ontworpen door architect E.J. Margry die ook de Sint Franciscuskerk ontwierp. In neogotische stijl gebouwd (1888) als hoofdgebouw van een complex dat ook scholen, een meisjespensionaat en een bejaardenhuis omvatte.

Opvallend zijn de muurankers met profielversiering. Jaartalanker 1887.

Inscriptie boven de deur: 'A(NN)O D(OMIN)I MDCCCLXVII St. Franciscus Gesticht. Gevelsteen op hoek met Kloosterstraat: 'A.M.P.G. A(NN)O D(OMIN)I MDCCCLXVII in festo s. marg. rec. primum lapidem posuit Jo(hann)es Putman jr. nomine familiae'

Het pand was klooster, school, armenhuis en pensionaat. In 1975 geheel verbouwd. Van 1978 tot en met 1997 in gebruik geweest als stadskantoor van de gemeente Oudewater.

Kapellestraat 24 (RM)

Koorsluiting van de laatgotische kapel van het St. Ursulaklooster, versierd met natuurstenen banden.

Restant van een klooster dat gebouwd is in 1412. Hier woonden de zusters franciscanessen (tertiarissen) die waren aangesloten bij de Moderne Devotie, een religieuze beweging die in de 15^e en 16^e eeuw veel aanhang had.

Na de Hervorming werd het gebouw voor allerlei doeleinden gebruikt, onder andere als school, bejaardenhuis en politiebureau.

Boven het poortje (eerste helft 17^e eeuw) naast de kapel is een gedenksteen met het wapen van Oudewater. De gedenksteen herinnert aan de verbouwing van de kapel tot openbare lagere school in 1840.

Kapellestraat 13 (RM)

Voormalige pastorie aan de noordzijde van de R.K. kerk 'St Franciscus' opgetrokken in een door de neorenaissance beïnvloede stijl. De pastorie is door een plantsoen van de weg gescheiden en door middel van een lager tussenliggend bouwdeel met deze kerk verbonden.

De pastorie bestaat uit twee bouwdelen op een nagenoeg rechthoekige plattegrond en telt twee bouwlagen onder een samengestelde kap. Rechts van de topgevel bevindt zich de hoofdentree waarvoor een tweezijdig open portaal is gezet met spitsbogen. Rechts leidt een trap met drie treden naar de voordeur die is uitgevoerd met houten briefpanelen. Om de deur is een bakstenen traceringsgezet met zij- en bovenlichten voorzien van glas-in-lood en sier smeedijzeren roosters. Rechts naast de entree bevat de gevel een identiek venster als in het risaliet. In de tweede bouwlaag is links een deur geplaatst, die toegang geeft tot het balkon boven het portaal.

De pastorie is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een pastorie in een door de neorenaissance beïnvloede stijl van architect E.J. Margry alsmede van ensemblewaarde vanwege de ligging ten opzichte van de kerk en de Kapellestraat.

Donkere gaard 30 (RM)

Herenhuis, gebouwd als pastorie van de Nederlands Hervormde gemeente. Het pand, deel uitmakend van een gesloten gevelrij, is omstreeks 1880 gebouwd op de plaats van een ouder huis genaamd 'De grie gevels'. Het pand ligt binnen het beschermde gezicht van Oudewater in de bocht waar Donkere Gaard overgaat in Kromme Haven aan de zuidwestzijde van de vaart.

Het pand is van architectuurhistorische waarde als voorbeeld van een laat negentiende eeuws herenhuis. Het is van cultuurhistorische waarde als voormalige pastorie. Tevens is het pand van situationele waarde vanwege de ligging aan de Donkere Gaard.

Kromme haven 2 (RM)

'Een stenen schuur, waarschijnlijk midden 17e eeuw, dat een overblijfsel is van een driebeukige schuilkerk. Een van de drie beuken alsmede het houten tongewelf over de middenbeuk zijn verdwenen.

Van de galerij in de zijbeuken is ondermeer een halfbalustertje overgebleven.

De kop is verlaagd in het begin van deze eeuw'.

(Archief) onderzoek door plaatselijke deskundigen komt tot de conclusie dat het zeer onwaarschijnlijk is dat de schuur als schuilkerk gefungeerd heeft.

Goejanverwelle 48 (RM)

Nederlands-hervormde kerk gebouwd in 1845 als 'zaalkerk'. In 1991 gerestaureerd en voorzien van een nieuw consistoriegebouw. Uniek in de fraaie ruimte is een ijzeren stovenkast en de vloer van gele IJsselsteentjes. De groeven in enkele stenen, aan de linkerkant van de voorgevel, zijn ontstaan door het slijpen van griffels door leerlingen van de dorpschool.

overig

Voor de verwoesting van de stad in 1575 door het Spaanse leger lag aan de andere kant van de Kapellestraat het klooster van de Johannieten, gesticht in 1325. De Sint-Janstraat is naar hen vernoemd, omdat die hier uitkwam bij het klooster.

De latere, 17^e -eeuwse stadswal werd op deze plek onderbroken door de Waardpoort, die in 1857 werd afgebroken.

Waardsedijk wegkapelletje bij nr 61 (Nog niet beschermd)

Onlangs gerestaureerd.

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: Grote of St. Michaëlskerk

Adres: Noorderkerkstraat 1

De kerk

Uit de verbouwing van een gotische kruiskerk in de 15e eeuw ontstane hallenkerk van drie beuken, overdekt door houten tongewelven. In het schip bakstenen zuilen met lijstkapitelen; in het veelhoekig gesloten koor, dat door recht gesloten nevenkoren geflankeerd wordt, zuilen met bladkapitelen in trachiet. Aan de zuidzijde van het koor een sacristie, eerste kwart 16e eeuw, overdekt door ster- en netgewelven. Gerestaureerd 1927-1928; opnieuw in restauratie 1960-heden. Tot de inventaris behoren: een eikenhouten preekstoel

in renaissancevormen, eerste helft 17e eeuw, afkomstig uit de Nieuwe Kerk te Dordrecht; een natuurstenen gotische doopvont, 15e eeuw; een epitaaf voor R. Snellius van Royen, 1613. Orgel met Hoofdwerk, Bovenwerk en vrij Pedaal. in 1840 gemaakt door de firma Kam en Van der Meulen. De kas werd gemaakt door A. Meere in 1839 en verscheidene grafzerken uit de 15e, 16e en 17e eeuw. In de kerk houten frame met buiten gebruik gestelde klokken: 11 klokken gemaakt door G. Both, 1599/1601, vier klokken van Noorden & De Grave en één klok van C. Fremy.

Het Interieur

Het interieur van de kerk met bakstenen zuilen, lisenen en gewelven getuigen van de hoge ouderdom van de kerk. Het interieur werd oorspronkelijk gedomineerd door een dooptuin met vierkant doophek en preekstoel en door een opvallende plaatsing van de kerkbanken (achterin het schip twee bankenblokken, voorin één blok, en haaks geplaatste bankenblokken in de zijbeuken). De dooptuin en het bankenplan zijn echter beide ontmanteld, waardoor het interieur veel van zijn authenticiteit verloren heeft.

Desalniettemin zijn er enkele noemenswaardige interieur onderdelen en roerende erfgoederen in deze kerk te vinden: één van de zeer weinige renaissance-spreekstoelen in Nederland (in de jaren '60 van de 20e eeuw van Dordrecht verplaatst naar Oudewater), het belangrijke epitaaf van Rudolph Snellius van Royen, 17e eeuws avondmaalszilver en zeer rijke zerkenvloer.

	<p>Bouwjaar: In aanleg 12e eeuw Rijksmonument Kerktoeren is eigendom van gemeente Oudewater en is Rijksmonument Top interieur Geloof: PKN Hervormd</p>
	<p>Beschermd Stadsgezicht Baken van verre aan de Hollandsche IJssel</p>
	<p>Bezetting: goed Maatschappelijke waarde: concerten, bijzondere bijeenkomsten.</p>
 	<p>Duurzaamheid: stoken versus effect op orgel. Ramen niet geïsoleerd. Ledverlichting toegepast. CV ketel vervangen. Zonnepanelen op verenigingsgebouw. Restauratieplannen: opnieuw voegen metselwerk oostkant en het leiendak op termijn vernieuwen. Grootonderhoud orgel nodig.</p>
	<p>Publieksbereik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oude foto's op straat - ANWB gevel bord - Open voor publiek in de zomermaanden op woensdag en zaterdag - Folder, geen boek - www.hervormdoudewater.nl
	<p>Beschermd bomen: De leibomen op de Zuider-Kerkstraat staan op de beschermde bomenlijst.</p>
	<p>Toekomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiële middelen nodig voor restauratie en onderhoud - Ander kerkelijk vastgoed herbestemmen, verkopen - Vergrijzing en krimp kerkelijke gemeente
	<p>Begraafplaats Waardsedijk 106</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitbreiden begraafplaats. - Op de begraafplaats staan zeven grafstenen van de in de tweede wereldoorlog omgekomen vliegeniers o.a. van de Barbara Mary. - Hekwerk en mausoleum begraafplaats zijn rijksmonumenten met restauratiebehoefte. - Overdracht aula van Gemeente Oudewater aan kerk in 2035
	<p>Overig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toren is eigendom gemeente Oudewater en eveneens Rijksmonument

Noorder-Kerkstraat

Beschermdebomenlijst 2017-2018.
Vastgesteld op 12 juli 2018

Waardsedijk, N.H. Begraafplaats

Op de begraafplaats staan zeven grafstenen van de in de tweede wereldoorlog omgekomen vliegeniers o.a. van de Barbara Mary.

Het hekwerk en mausoleum zijn rijksmonumenten. Zij zijn van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische waarde. Van cultuurhistorisch belang vanwege de funeraire geschiedenis van ensemblewaarde vanwege de relatie met de begraafplaats en onderlinge relatie met de overige onderdelen. De begraafplaats werd in 1829 gesticht.

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: God is Liefde

Adres: Goejanverwelle 48

De kerk

Zaalkerkje uit 1845 met veelhoekige sluiting en houten klokkentorentje met haan. Spitsboogvormige vensters met vorktandtracering en kleine roede verdeling. Staafankers. Aan de voorgevel twee gebosseerde hoekpilasters. Inwendig: spitsboogvormig tongewelf; preekstoel, orgel en gedeelte der banken uit de bouwtijd. Mechanisch torenuurwerk, Fa. Korfhagen, 1910-1920.

Het Interieur

Het kerkje huisvest een interieur dat nog de midden 19^e eeuwse inrichting toont: preekstoel, herenbanken, kerkbanken en orgel. Het is exemplarisch voor de sobere inrichting van gereformeerde kerken in die periode. In Nederland zijn echter nog veel van dit type eenvoudige gereformeerde inrichtingen te vinden, waardoor de waarde niet bijzonder hoog is.

	<p>Bouwjaar: 1845 Rijksmonument Interieur: exemplarisch voor die periode Geloof: PKN Hervormd</p>
	<p>Gelegen direct aan de doorgaande weg van Haastrecht naar Oudewater Aan achterzijde verenigingsgebouw De Wingerd (2003) die tevens zitgelegenheid biedt tijdens diensten.</p>
	<p>Bezetting: hoog Verenigingsgebouw alleen ten bate van de kerk.</p>
 	<p>Duurzaamheid: verwarmingsbuizen onder de banken. De kerk heeft houten ramen met roedes. Er is weleens over zonnepanelen gesproken want het verenigingsgebouw heeft een plat dak. De bouwkundige staat van het kerkgebouw is goed. Het kerkgebouw is rond 1990 geheel gerestaureerd en voorzien van klokkentorentje. In 1996 nieuw orgel in oude orgelkas.</p>
	<p>Publieksbereik <ul style="list-style-type: none"> - ANWB gevel bord - Vitrine met voorwerpen / binnen stovenkast - geen boek - www.hervormdoudewater.nl </p>
	<p>Beschermde bomen: nee</p>
	<p>Toekomst: <ul style="list-style-type: none"> - Vertrek kostersechtpaar </p>
	<p>Overig: <ul style="list-style-type: none"> - Er is een aparte Stichting die het beheer voert over de kerk. Deze Stichting is opgericht direct bij de bouw van de kerk (1845) uit een nalatenschap. </p>

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: Oud-Katholieke kerk H.H.Michaël en Johannes de Doper

Adres: Leeuweringerstraat 14

De kerk

Zaalkerk met gestukadoorde gewelven, midden 19e eeuw, waarvoor neo-romaanse gevel, eind 19e eeuw. Ontwerp van architect M.C. Van Wijngaarden uit Woerden.

De Heilige Michaël en Johannes de Doper zijn de beschermheiligen van deze kerk.

Tot de inventaris behoren: altaar met getoste zuilen en altaarstuk; de Aanbidding door de Drie Koningen, tweede helft 17e eeuw; twee beelden, voorstellend Maria en Jozef op consoles; gesneden

communiebank, ca.1700 en koperen kroon, ca.1700.

Het Interieur

In dit laat 19^e eeuwse neo-romaanse gebouw stammen nagenoeg alle interieuronderdelen en roerende religieuze voorwerpen uit eerder tijd; de periode van de schuilkerk aan de Markt. Deze oud-katholieke kerk heeft zoals de meeste oud-katholieke kerken in ons land, een zeer rijke barokke altaaropstand, een collectie 17^e eeuwse schilderijen, vroegmoderne liturgische gewaden en 17^e eeuws liturgisch zilver. De

grote ouderdom van deze stukken vraagt speciale aandacht voor behoud en beheer. Het ensemble *an sich* vertegenwoordigt een hoge cultuurhistorische waarde.

	<p>Bouwjaar: 1882 Rijksmonument Top interieur Geloof: officieel in 2010 is parochie Oud-Katholieke kerk opgeheven.</p>
	<p>Beschermd Stadsgezicht Ensemble met naastgelegen pastorie (ook rijksmonument) en kosterswoning (gemeentelijk monument)</p>
	<p>Bezetting en frequentie kerkdiensten laag Nevengebruik: lezingen, studiebijeenkomsten, beperkte tuinfeestjes, huwelijksvoltrekkingen Prijzenlijst op website</p>
 	<p>Duurzaamheid: al diverse maatregelen getroffen in vm. pastorie. Inzet: nodige maatregelen voor energiebesparing doorvoeren (zonnepanelen).</p> <p>Restauratieplannen: geen</p>
	<p>Publieksbereik</p> <ul style="list-style-type: none"> - ANWB gevel bord - Open voor publiek in de zomermaanden op woensdag - Geen boek - www.oudewater.okkn.nl
	<p>Beschermd bomen: In de pastorietaan staan een aantal beschermde bomen te weten een kastanje, walnoot en esdoorn.</p>
	<p>Toekomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Door de gekozen constructie met een beheercommissie is het mogelijk dit beeldbepalend complex in de Oudewaterse binnenstad in stand te houden - herbezinning over plaats en positie in deze samenleving vindt regelmatig plaats
	<p>Overig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pastorietaan in 2006 in oorspronkelijke staat gebracht met een invulling van Bijbelse en eetbare beplanting – publiek toegankelijk. Onderhoud tuin door beheerders pastorie en gemeente Oudewater. Omwonenden hebben het beeld van de heilige Michaël geschonken die in deze pastorie tuin staat.

Leeuweringerstraat 10, parochietuin

Beschermdebomenlijst 2017-2018.
Vastgesteld op 12 juli 2018

Gegevens kerkgebouw

Naam: RK Franciscus kerk

Adres: Kapellestraat 13

De kerk

De kerk is van algemeen belang vanwege de architectonische waarde als gaaf voorbeeld van een neogotische rooms-katholieke kerk van E.J. Margry met een rijk interieur en diverse onderdelen als onder meer banken en kruiswegstaties van zijn hand. Van situationele waarde vanwege de ligging aan de Kapellestraat en als markeringspunt van de toren in het centrum van de stad en ver daarbuiten.

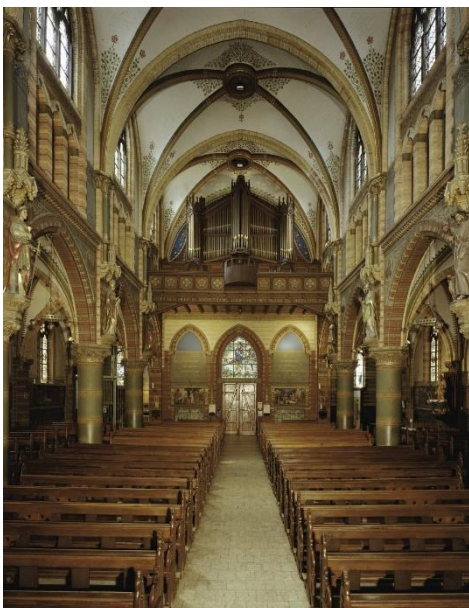
Basilikale, neogotische kruiskerk. De kerk heeft een schip met lagere zijbeuken. Het koor heeft een vijfzijdige sluiting. Het dak is met leien gedekt. Aan weerszijden bevinden zich zijkapellen. De gevels hebben spitsboogvensters. De kerkramen zijn rondom uitgevoerd met gebrandschilderde glas-in-loodvensters. Onder andere scènes uit het leven van de Heilige Franciscus.

ingesnoerde spits.

De toren is ongeveer zestig meter hoog en heeft een

Het rijk beschilderde interieur heeft kruisribgewelven en scheibogen, die rusten op schalken met bladkapitelen. De wanden hebben geglaazuurde tegels en gekleurde steen en zijn grotendeels beschilderd. Het gewelf van de viering is gedecoreerd met een schildering van de hemel met sterrenbeelden en heiligen rondom de zon als zinnebeeld van Gerechtigheid.

Het Interieur

In de dertig tot veertig jaar na de bouw voorzien van interieurdecoraties, die gezamenlijk een zeer gaaf en authentiek neogotische inrichting vormen: een *Gesamtkunstwerk* Van altaren tot preekstoel, van communiebank tot omvangrijke beeldenreeks, van kruiswegstaties tot glas-in-lood vensters, van luchters tot triomfbalk: alles is op elkaar afgestemd en in gezamenlijkheid bewaard gebleven. Een rijke schat aan liturgisch zilver en omvangrijke vaandelcollectie maken het geheel compleet.

Gaaf en exemplarisch neogotisch interieur dat een zeer hoge cultuurhistorische waarde vertegenwoordigd.

(bron foto: Oudewater.net)

	<p>Bouwjaar: 1882 Rijksmonument Top interieur Geloof: Rooms Katholiek</p>
	<p>Beschermd Stadsgezicht Ensemble met naastgelegen pastorie (ook rijksmonument) Baken van verre</p>
	<p>Bezetting: laag</p> <p>Maatschappelijke waarde: concerten, bijzondere bijeenkomsten. De parochiezaal wordt verhuurd voor vergaderingen, klaverjassen etc.</p> <p>Het Reddingsplan (opbrengst ten behoeve van restauratie) kent een enorm sociaal aspect. Er zijn honderden vrijwilligers bij betrokken.</p>
	<p>Duurzaamheid: De vloer van de kerk is geïsoleerd, de glas-in-lood ramen zijn/worden voorzien van isolerende voorzetbeglazing en er is ledverlichting. Het gasverbruik is nog hoog, maar het klimaat is verbeterd door de vloerverwarming.</p> <p>Verbouwplannen: nog een vierde en vijfde fase restauratie: zijbeuken en middenschip.</p>
	<p>Publieksbereik</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oude foto's op straat - ANWB gevel bord - Open voor publiek in de zomermaanden op woensdag en zaterdag - Boek 'Kerk in zicht' - www.parochiepaxchristie.nl
	<p>Beschermd bomen: Rondom de kerk zijn geen beschermd bomen. De tuin was van 1820 tot 1827 kerkhof. De grote gedenksteen in de tuinmuur herinnert hier nog aan.</p>
	<p>Toekomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Financiële middelen nodig voor restauratie - Krimp bezoekersaantallen
	<p>Begraafplaats Waardsedijk 211 met kapel zijn gemeentelijk monument Het toegangshek is een rijksmonument met restauratiebehoefte. Bijzondere grafmonumenten zonder bescherming. Graf Herman de Man De beuken langs het hoofdpad zijn beschermd (totaal 19 bomen). Voor de begraafplaats is een oorlogsmonument (kunstenaar Polet) in eigendom en beheer van de gemeente Oudewater</p>
	<p>Overig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wens: behoud uitrit Wijngaardstraat - Maria kapelletje aan Waardsedijk is onlangs gerestaureerd. - Pastorie wordt als kantoor verhuurd voor inkomsten

Waardsedijk, RK Begraafplaats

Beschermdebomenlijst 2017-2018.
Vastgesteld op 12 juli 2018

Het hergebruikte smeedijzeren hekwerk is een rijksmonument. Het is in 1829 geplaatst. Het zou afkomstig zijn van kasteel Stotenburg bij Amersfoort. Het is van algemeen belang vanwege de architectuur historische waarde als voorbeeld van een fraai vormgegeven herplaatst hek. Het is van cultuurhistorische en ensemblewaarde in relatie tot de begraafplaats.

foto hekwerk via Monumenten.nl

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: Ontmoetingskerk

Adres: Westsingel 2

De kerk

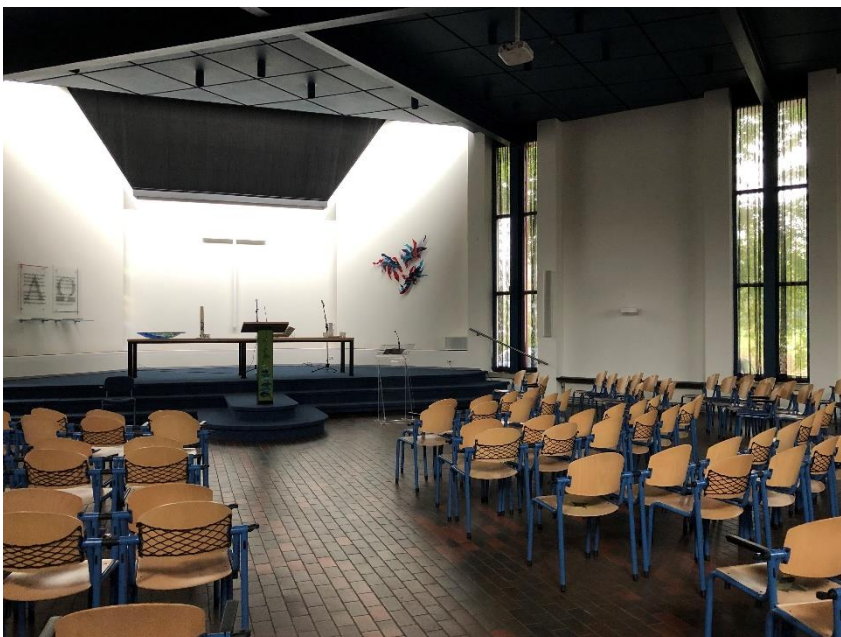
Aan de Rootstraat stond de voorganger van de Ontmoetingskerk. Dit kerkgebouw dat in 1890 in gebruik is genomen werd in 1925 verbouwd en uitgebreid in Amsterdamse school stijl. Via grondruil heeft de Gereformeerde Kerk dit perceel in eigendom gekregen en is aan de Rootstraat het kerkje in 1978 gesloopt ten behoeve van een parkeerterrein.

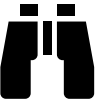

Aan de Westsingel is een kerkgebouw met zalencentrum gebouwd. Op 9 oktober 2005 is uit een fusie van de Gereformeerde Kerk van Oudewater en de Hervormde deelgemeente "De Biezen" de Protestantse Gemeente

Oudewater tot stand gekomen. De naam van het gebouw is nog Ontmoetingskerk.

Het Interieur

Dit typische jaren '80 gebouw heeft een eenvoudig interieur, dat als ensemble een lage tot geen cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt. Ook het afzonderlijke erfgoed is van weinig belang. Een lage cultuurhistorische waarde zegt niets over de sentimentele of religieuze waarde die gemeenteleden toekennen aan de voorwerpen en die daardoor alsnog een zeer hoog belang kunnen hebben.

	<p>Bouwjaar: 1977</p> <p>Geloof: Protestants</p>
	<p>Buiten beschermd stadsgezicht</p>
	<p>Bezetting: goed voor Corona</p> <p>Maatschappelijk: Bijna 50% van de gemeenteleden doet iets aan vrijwilligerswerk binnen de kerkgemeente Het aansluitend gebouwde zalencentrum heeft twee grote zalen en drie kleine, waarvan er één onlangs gemoderniseerd is</p>
	<p>De bouwkundige staat is goed en er is de komende 10 jaar geen ingrijpend onderhoud nodig. De ontwikkelingen rond 'Groene Kerk' worden nauwlettend gevolgd. Er zijn zonnepanelen op het platte dak gelegd.</p>
	<p>Publieksbereik</p> <ul style="list-style-type: none"> - www.protgemoudewater.nl
	<p>Beschermd bomen: nee</p>
	<p>Toekomst:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er zijn zorgen of de kerkgangers die vanwege coronamaatregelen wegblijven weer terug komen - In de toekomst zou het gebouw een meer multifunctioneel gebruik moeten krijgen
	<p>Overig:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zalencentrum wordt momenteel niet/nauwelijks gebruikt

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: Bijbelgemeente Dabar Oudewater

Adres: Kluwen 1

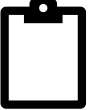
Aangezien het Cultuurhuis geen als kerkgebouw gebouwde locatie is, valt deze buiten de scope van de officiële kerkervisie. Het is echter goed als ook deze kerkelijke gemeenschap gesprekspartner is in de kerkervisie dialoog.

	Komen samen in het Cultuurhuis Geloof: Evangelische Gemeente
	Cultuurhuis – 2011 Aan de rand van de stad tegen het open landschap
	Bezetting: goed Maatschappelijke waarde: gebouw wordt voor diverse doeleinden gebruikt
	Duurzaamheid: gebouw dateert uit 2011 Geen verbouwplannen
	Publieksbereik - www.bijbelgemeentedabar.nl
	Beschermde bomen: n.v.t.
	Toekomst: - Afhankelijk van plannen Cultuurhuis; is er in de toekomst nog ruimte? - Blijven graag in Oudewater
	Overig:

Gegevens kerkgebouw

Naam kerk: Ambassade van het Koninkrijk van God

Adres: Sint Jozefschool – De Cope 28 Oudewater

	Geloof: Evangelische gemeente Zondagsdienst in de Sint Jozefschool Doordeweekse bijeenkomst, Bijbelstudie, kantoor in de Klepper
	--
	Bezetting: tijdens Corona 25 van de 45 leden
	Al meer dan 35 jaar verbonden met de Sint Jozefschool
	Publieksbereik - www.deambassade.nl
	Beschermde bomen: --
	Toekomst: - De gemeente Oudewater heeft plannen met De Klepper – er is een vervangende locatie nodig - Online diensten en bijbel studies geven een impuls
	Overig: - Niet afwijzend tegenover het gebruik van een ander kerkgebouw

Aandachtspunten bij (historische-) kerkgebouwen

Wat is monumentaal

We kennen verschillende waarden:

- Rijks monument – van rijks belang
- Gemeentelijk monument – gemeentelijk
- Cultuurhistorisch pand - niet beschermd, maar wel waardevol
- En anders heeft een pand geen monumentale waarde

Het hele pand is beschermd monument, dus ook het interieur en eventuele aanbouwen.

Soms gaat het alleen om de kerk zelf of de toren of het orgel. Ook niet-monumentale onderdelen zijn toch vergunning-plichtig omdat ze invloed hebben op het monument.

Interieurs

Museum Catharijneconvent staat kerken met raad en daad bij als het gaat om beheer en behoud, culturele waardebeoordeling, ontsluiting en herbestemming van kerkinterieurs en roerende religieuze voorwerpen. Samen met u zorgen ze voor het behoud van belangrijk erfgoed.

www.catharijneconvent.nl/advies-voor-kerken/

Financiering

Er bestaan allerlei regelingen en fondsen voor onderhoud, restauratie, aanpassingen, verduurzamen e.d.

Nieuw is bijvoorbeeld: <https://www.restauratiefonds.nl/nieuwe-leenfaciliteit-voor-opengestelde-rijksmonumenten>

Vraag het bij de gemeente (Bos.l@woerden.nl) en/of eigen organisatie (PKN / Bisdom).

Verduurzaming

Over verduurzaming van monumentale kerkgebouwen is informatie terug te vinden bij:

Rijksdienst Cultureel Erfgoed: www.cultureelerfgoed.nl

- Klimaatbeheersing monumentale kerken
- Kerkbeheer: Isolatie monumentale kerkgebouwen

Stichting *Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg* www.stichtingerm.nl

- Verduurzaming monumentale kerkgebouwen
- Verduurzamen kerkgewelf

Op www.Groenekerken.nl is informatie te vinden over groener en duurzamer worden.

Vraag het bij de gemeente (duurzaamheid (versteeg.l@woerden.nl) /energie (greef.r@woerden.nl) en/of eigen organisatie (PKN / Bisdom).

Vergunning of niet

Alles is vergunningplichtig, tenzij ... vergunningvrij.

Kerken hebben een bijzondere positie als het om wijzigingen gaat die liturgisch gemotiveerd zijn.

De gemeente is altijd aanspreekpunt en niet de rijksdienst. De gemeente kan wel de Rijksdienst Cultureel Erfgoed advies vragen. Bos.l@woerden.nl

Brandveiligheid

Brand kan enorme gevolgen hebben. Het is dus belangrijk om een brandveilige inrichting te hebben, brandveilig gebruik, blusmiddelen en brandveilig te werken.

Heeft u gedacht aan BHV'ers, ontruimingsoefening, bliksembeveiliging, installatiekeuring e.d.

Toegankelijkheid

Zijn er voldoende voorzieningen voor mindervaliden? Zoals hellingbaan, toilet e.d.

Stichting Kom beter binnen www.kombeterbinnen.nl heeft als doel het verbeteren van de toegankelijkheid van kerk(elijke) gebouwen voor mensen met een lichamelijke of zintuiglijke beperking.

Recreatie & toerisme

Veel kerken vertellen hun geschiedenis in boekvorm of via hun website. Voor geïnteresseerden is het nog fijner om een kerk echt te kunnen bezoeken.

Overweeg de kerk voor toeristen open te stellen. Organiseer rondleidingen. Dit kan op Open Monumentendag of wellicht vaker. U moet hier wel vrijwilligers voor vinden.

De gemeente kan meedenken over hoe u het verhaal van uw kerkgebouw kunt vertellen.

dam.c@woerden.nl

Monumentenwacht

Monumentenwacht Utrecht is een stichting zonder winstoogmerk. Dankzij structurele subsidie van de provincie Utrecht kunnen zij lage uurtarieven hanteren. Zij bieden o.a.:

- Bouwkundig inspecteren van cultuurhistorisch waardevolle objecten.
- Opstellen van een rapport over de bouwkundige staat van objecten.
- Uitbrengen van advies over het benodigde onderhoud op korte, middel en lange termijn.
- Verrichten van kleine, noodzakelijke reparaties (wind- en waterdicht achterlaten).
- Werkzaamheden die nodig zijn voor een goede en veilige uitvoering van ons werk, zoals een veiligheidsplan.

www.Monumentenwacht-Utrecht.nl

Begraafplaatsen

Vergeet de monumentale begraafplaatsen niet.

Terebinth is een onafhankelijke stichting die zich inzet voor het behoud van funerair erfgoed in Nederland. Behoud van en aandacht voor waardevolle begraafplaatsen en grafmonumenten staat daarbij voorop.

www.terebinth.nl

overig

Veel informatie is te vinden op www.toekomstreligieuserfgoed.nl

Woerden, maart 2020

Projectleider Kerkvisie Oudewater

Carolien van Dam

Dam.c@woerden.nl